

ADLİ YIL AÇILIŞ KONUŞMALARINDAN ANALİZLER(*)

Adli Yıl açılışı dolayısıyla Yargıtay'da yapılan törende Yargıtay Başkanı rutin konuşmalardan birini daha gerçekleştirdi. Bizler yargının eşit üç ayağından birini oluşturan savunmanın temsilcileri olarak bu konuşmayı da yine salondakilerin dinlediği gibi, bize hitap etmez şekilde okuduk. Gerçekten de, geçen yılki istisnasının dışında Yargıtay'da yapılan Adli yıl konuşmaları bize pek bir şey söylememektedir.

Sayın Yargıtay Başkanı 20 sayfalık konuşmayı hazırlamakta zahmet etmeyip de Yeni Türkiye Dergisinin 6 yıl önce yayınlanmış "Yargı Reformu Özel Sayısı"ndan birer adet dağıtmış olsaydı davetlileri daha çok memnun edebilirdi. Adı geçen dergide yargının sorunlarına ve çözümlerine ilişkin oldukça verimli yazılar yer almaktadır. Bir farkla ki dergide, yargının, Yargıtay Başkanları tarafından unutulmuş unsuru SAVUNMA'ya da yer verilmektedir. Amacımız bir dergiyi tanıtmak değil. Fakat yargının (hiyerarşik olmaması gerekmesine rağmen) en üst basamağında yer alan yüksek hakiminin savunmayı unutmamasına karşın önerebileceğimiz bir bilgi birikimi içermesi bakımından işaret etmekte yarar umduk.

Sayın Başkan daha yargının işlevine, hak ve adaletin tesisinde yargının fonksiyonuna gelmeden ve hiçbir şekil ve surette **savunmadan** söz etmeden önce, Cumhuriyetle birlikte devrimci, atılımcı, ilerici felsefeye uygun yasalarımızın yapıldığından söz ediyor. Sonra da bu yasaların ayrı toplumlardan değişik zamanlarda alınması nedeniyle, temelde uyumsuzluk ve çelişkiler yarattığını ifade ediyor. Kendi içinde çelişik ifadeler barındıran konuşma, devletin merkezîyetçi, hantal yapısı ve yöneticileri ile genç, ilerici ve yenilikçi toplum arasında yabancılaşmanın başgöstermesine işaret ederek devam ediyor. Sanılır ki, yüksek yargı mensupları, genç, ilerici ve yenilikçi toplumdaki ışık alıyor veya yüksek yargı mensupları da o genç, ilerici ve yenilikçi (bu özellikleri nedeniyle mi hor görülüyor) toplumun birer genç, ilerici ve yenilikçi bireyidir. Yüksek yargı bürokrasisinin popülizmi de bu olsa gerek.

Ayrıca, kendinden öncekiler gibi sayın Başkanın da, temelde farklı bir kültür ürünü olan yabancı hukukun resepsiyon yoluyla Türk toplumuna dayatılmasının doğurduğu prematüre garabetin, devrimciliği kopyacılıkta gören o merkezîyetçi ve hantal anlayışından kaynaklandığını söylediğinin farkında olmadığı anlaşılıyor.

Bir önemli tespit de, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı, temel hak ve özgürlüklere saygılı düzeni kuramamış, toplumsal örgütlenmelerini, demokratik, çağdaş kurum ve kuruluşları gerçekleştirememiş, teminatlı yargıçları, bağımsız, tarafsız, etkin işleyen, adil, zamanında karar veren bir yargı sistemi bulunmayan ülkede; toplum düzeninden, sosyal barıştan, ekonomik, teknik ve ilmi gelişmelerden söz edilemeyeceği şeklinde.

Tespit doğru olmakla birlikte, bu söylenenlerin Türkiye Cumhuriyeti tarihinde gerçekleştiği bir zaman diliminin var olup olmadığı tartışmasına kesinlikle girilmiyor. Bir dönem var olduğu kabullenilmiş hissi veren, ayrıca sözü söyleyen ve tespitleri yapan yüksek yargı mensuplarının bu sonuçta hiç sorumluluklarının bulunmadığı imajı vurgulanan konuşmalar, geriye veya ileriye dönük temel hiçbir projeye atıf yapmıyor. Sadece bu güne kadar söylenmiş palyatif

---

* Hukukçular Derneğinin yayın organı SAVUNMA Dergisinin Eylül 2002 sayısında yayınlanmıştır.

tedbirleri tekrar gündeme getiriyor. Yüksek yargı kurumunun gelişmesini karar metinlerini üç beş paraya savunmaya satarak gerçekleştirmek gibi âli bir projeye imza atan yüksek yargıçlarımızdan, içinde hukukun yaygınlaştırılmasına ilişkin tespitlerin ve somut önerilerin yer aldığı bir proje beklemek sanırım onlara haksızlık olacaktır.

Sayın Başkan'ın kendinden öncekiler gibi, bir ihtilal ürünü olan 1982 Anayasasına yine bir önceki ihtilal ürünü olan 1961 Anayasasını incelemesi de bir başka gariplik. Anayasadan ve Anayasaya uygunluğu tescilli TSK İç Hizmet Kanunundan alınan ilham ve yetkiyle gerçekleştirilmiş ihtilal ürünü bir anayasanın kendine ilham veren anayasadan farkı ne ola ki? Sadece göstermelik temel hak ve özgürlük maddeleri ile özgürlüklerin gerçekleşmediğini görmemek için Yüksek yargı mensubu mu olmak gerekiyor? Yoksa ihtilale temenna çakan devrimci-hukukçu bilim adamları tarafından hazırlanmış olması bir anayasanın özgürlükçü olması için yeterli mi sayılmalı?

Son beş yılın Adli Yıl Açılışı tören konuşmalarına bakıldığında, yargının tüm sorunlarının istisnasız sıralandığını görürüz. Sanırsınız ki, yargının sorunları sadece hakimlerin özlük hakları, adliye binalarının yetersizlikleri, anayasal ve yasal kuralların evrensel hukuk kurallarına uygunsuzluğu (içten olduğunu sanmıyorum) ve benzeri şikayetlerden ibarettir.

Bize göre yargının daha önemli sorunları vardır. Örneğin yargı, içinde kutsal bir işlevi de barındırmaktadır ki, bu da olmazsa olmaz bir işlev, SAVUNMA'dır. Konuşmaların içinde, 1961 ve 1982 Anayasalarında da olduğu gibi "savunma" kavramı sadece bir yerde geçmektedir. O da anayasanın 138. maddesinde yer aldığı için. Onun dışında savunma kavramı kavram olarak yer almadığı gibi, mantaliteye de girememiştir. Bu ülkede savunmanın ve savunmanın temsilcileri Avukatların da sorunları vardır. Kendini savunacak hale getirilmiş olan savunmanın sorunları adli yıl vesilesiyle yargının en üst kurumu Yargıtay'da konuşulmayacaksa nerede konuşulacaktır?

Savunmanın savunulacak hale getirilmesinde asıl gündeme getirilmesi gerekli olan mantalite (hukuk mantığı da diyebiliriz) sorunudur. 28 Şubat postmodern ihtilal iradesini (en azından **talimat ve tavsiye** anlamında) kendilerine dayatan askeri bürokrasiyi, onların mekanlarında sıraya girerek ve alkışlayarak tebcil eden hukuk mantığının Anayasanın 138. Maddesini anlayamadığı gibi, savunmanın sorunlarını anlaması da beklenemezdi. Dolayısıyla yargının tali sorunlarına çözüm anlamında gerçekçi olmaları da beklenemezdi. Olmadı da. Özelde kişisel bağımsızlığının farkında olmamak, genelde içinde bulunulan kurumun ve kişilerin bağımsızlıklarının da farkında olamama sonucunu doğurmaktadır. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun siyasi iradeden bağımsızlığından öte, yargı mensuplarının sivil ve asker bürokrasinin yönlendirici alanından çıkarılması öncelenmeli değil mi?

Yukarıda sorgulamaya çalıştığımız mantık, sayın Başkanın alıntılıdığı Jan Jacques Rousseau'nun "iyi yasalar daha iyileri, kötüler de daha kötülerin yapılmasına sebep olur" sözünü nakzetmektedir. Veya bizim ülkemizde bunun tersi düşünülmektedir. Baksanıza 1961 Anayasasının özgürlükçü kurallarından sonra 1982 Anayasası ile özgürlüklerin budandığı bir hukuk sistemi öngörülmüş. Tabiidir ki bu hukuk sistemi, Adli Yıl gibi yargının önemli bir gününde savunmayı, işkenceyi, hukukun yaygınlaştırılmasını, hukuka uyarlılığı veya uyarsızlığı teorik ve pratik sonuçları ile birlikte ortaya koyacak yargı mensuplarının yetişmesi için yeterli olacaktır.

Ayrıca, hukukun yaygınlaştırılması, hukuk kurallarının evrensel hale getirilmesi veya AB düzenlemelerine uyum sağlanması için yüksek yargı organlarının hangi çalışmalar içinde bulunduğunu henüz öğrenemedik. Sadece Üniversitelerin ve Baroların eklektik bazı programlar tertip etmesinin dışında, yargının tüm unsurlarının içinde yer aldığı akademik ve pratik çalışmaları en azından öneren bir yüksek yargı çalışması duydunuz mu? Kendisini çağdaşığa uyarlamak için sadece laf tüketen bir anlayışın, siyaseti eleştirerek kendi bağımsızlığına ulaşmayı düşünmesi size de biraz trajikomik gelmiyor mu?

Bir başka yönden bakıldığında, yargı mensuplarının, askeri ve sivil bürokrasinin tahakküm edici baskıları karşısında bu güne kadar gösterdikleri tavrı sorgulamadan, şikayetçi oldukları konuları yetkilerini ve misyonlarını kullanarak ve sorunun değil çözümün bir parçası olarak öneriler sunmadan, başkalarının temel hak ve özgürlüklerine ve yargının sorunlarına çözüm bulma arayışları size inandırıcı geliyor mu?

Burada tespit etmeye çalıştığımız bir başka hususu dikkatlerinize sunmak istiyoruz. BM, AB veya benzeri kurumların hukuk kurallarına ve diğer evrensel kurallara ulaşma yolunda çalışılması halinde, emekli olunduktan sonra aranması düşünülen savunma hakkı gündeme gelecek ve yargının tepeden bakıcı, hükmedici, yanlı kararlar verebileceği ortamı kaybetme tehlikesi doğacak, kürsüler, makamlar, konumlar eşit, sadece işlevler farklı olacaktır. Yetersiz hukuk eğitiminden aynı şekilde geçen hukukçular arasında hakim, savcı, avukat ayırımı olmaksızın hukukçu, hukuk adamı birleşeni oluşacaktır. Maddi gereksinim nedeniyle oluşmuş bulunan bağımlılık, yerini hukukun yaygınlaştırılması için çalışan hukuk dailerine bırakacaktır. Böylesi bir sonuç, toplumdaki hiyerarşi ve sınıfsal yapıyı ortadan kaldıracak gibi, hukuk ve yargı bürokrasisindeki hiyerarşiyi de ortadan kaldıracaktır. Ülkemizde yargı mensuplarının henüz bu gerçeğe takılabilmeleri mümkün görülüyor.

O zaman bir kere daha yinelemek gerekiyor ki, hukuk ve yargı reformunu öncelikle içimizde, beynimizde ve gönlümüzde oluşturacağız. Evrensel hukuk kurallarını, kendimizin değil insanlığın değişmez olarak aldığı hukuk ve ahlaki kuralları önceleyerek, avukatlar da dahil tüm yargı mensuplarını hukukun ortak aklında, her biri birer misyon sahibi olacak şekilde donanımlı hale getirmeye çalışmalıyız. Bu yolda en önemli görev hukukçulara, özellikle savunma mesleğini icra eden avukatlara düşmektedir. Zira yargının savunma unsuru kutsal görev ifa etmektedir. İşlevine kudsiyet izafe edilen bir mesleğin mensupları olarak tüm yargı mensuplarını hukukun yaygınlaştırılmasına davet ederek yargının tüm unsurlarının bağımsızlığını gerçekleştirmeliyiz.

Sayın Başkanın yargının eksikliklerinin tespitine ilişkin katıldığımız sözlerinin yanında, öncelediğimiz sözü ile sözümüzü bitirelim:

Her zaman, her yerde, herkesin hakka ve adalete ulaşması dileklerimizle.

08.09.2002

Av. Muharrem BALCI